

“La valorizzazione della memoria dell'immigrazione italiana nei Paesi Bassi attraverso i media”

Daniela Tasca

01/06/2021

13

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

The valorization of the memory of the Italian immigration in the Netherlands through the media.

Filling the gap

by Daniela Tasca
artistic director
Culturissima Foundation
Amsterdam

100I
italianen
IN NEDERLAND

Sliding Doors

La valorizzazione della memoria dell'immigrazione italiana nei Paesi Bassi attraverso i media

Riempire i vuoti

*di Daniela Tasca
direttore artistico
Fondazione Culturissima
Amsterdam*

Sliding Doors

1001
italianen
IN NEDERLAND

1001 Italianen Goals

- Culturissima Foundation, project *1001 Italians*
  - To research the history of the Italians in the Netherlands
  - To document it through media products: films, exhibitions, articles, essays, debates, conferences
  - To adjust and to enrich a very limited and stereotyped idea of the Italian presence in the NL

1001 Italianen Obiettivi

- Fondazione Culturissima, progetto *1001 Italiani*
- Ricerca sulla storia italiana nei Paesi Bassi
- Documentazione attraverso prodotti multimediali: film, mostre, articoli, saggi, dibattiti, conferenze
- Aggiustamento e arricchimento dell'immagine limitata e stereotipata della presenza italiana in NL

Welcome guest workers!

Employment treaties 1949 and 1960

Controlled immigration

The gastarbeiders guest workers

- Treaty 1949: coalmines in Limburg, South Netherlands
- Treaty 1960: industries (shipyard, textile, steel/metallurgical, food, transport) in regions North Holland (Amsterdam), Zuid-Holland (Rotterdam), Twente, Gelderland (East Netherlands)
- Single, not politically engaged young men (right wing, no problem!)
- Recruitment on location through priests and local *uffici collocamento* (employment offices)
- Selection in Emigration Centre in Milano
- Train ticket and contract for 1 or 2 years
- Accommodation (or mediation for accommodation) with families or in special hostels 'gezellenhuizen'
- Not only through the official channels

Trattati bilaterali di impiego 1949 e 1960

Immigrazione assistita

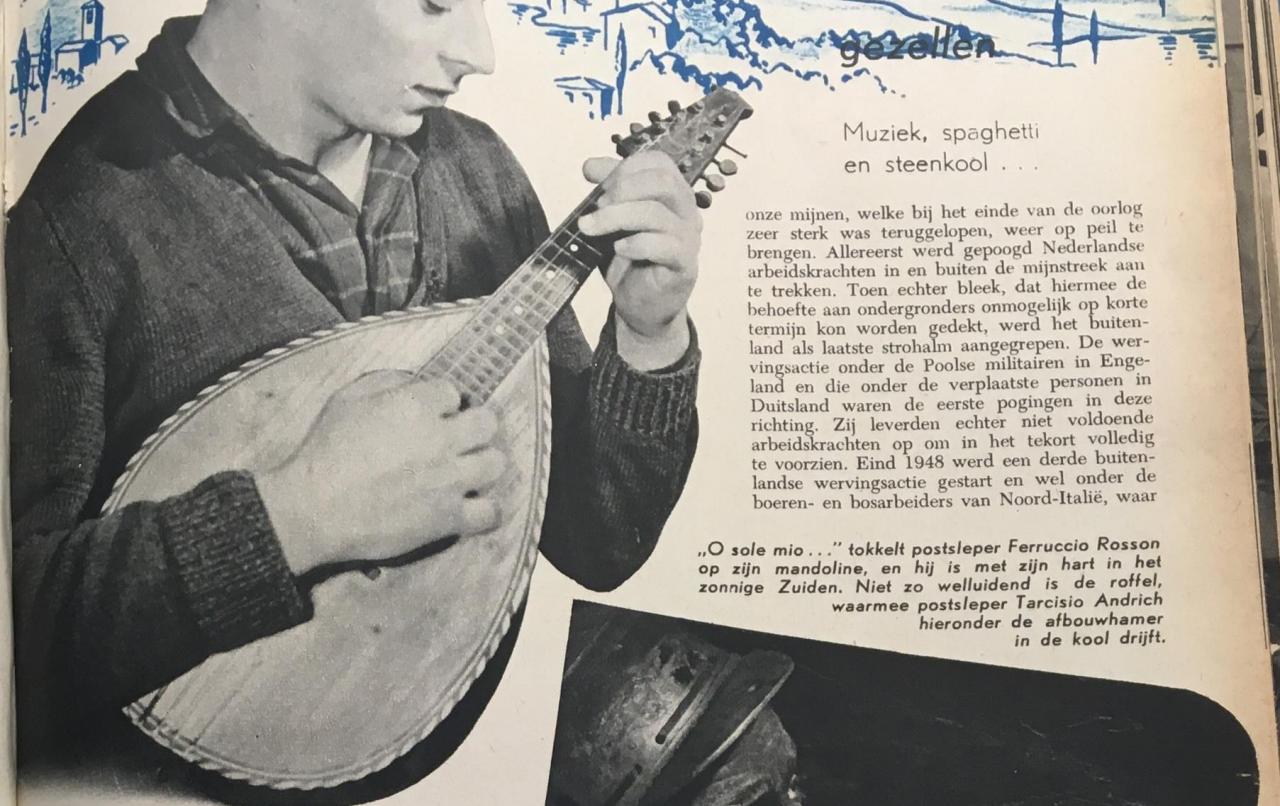
I gastarbeiter lavoratori ospiti

- 1949: miniere del Limburgo, Sud
- 1960: industrie (cantieristica navale, tessile, metallurgico, alimentari, trasporti) regioni North Holland (Amsterdam), Zuid-Holland (Rotterdam), Twente, Gelderland (Est)
- Celibe, giovane, sano, non impegnato politicamente (fascista, no problem!)
- Reclutamento in loco tramite preti, carabinieri, uffici collocamento
- Selezione Centro Emigrazione a Milano
- Biglietto treno e contratto temporaneo 1 o 2 anni
- Alloggio (o mediazione) presso famiglie o in ostelli speciali per uomini (Limburgo)
- Non solo tramite i canali ufficiali, ‘spontanei’

c'è lavoro per voi nelle miniere olandesi di carbone

There is work for you...

gezellen

Muziek, spaghetti
en steenkool . . .

onze mijnen, welke bij het einde van de oorlog zeer sterk was teruggelopen, weer op peil te brengen. Allereerst werd gepoogd Nederlandse arbeidskrachten in en buiten de mijnstreek aan te trekken. Toen echter bleek, dat hiermee de behoefte aan ondergronders onmogelijk op korte termijn kon worden gedekt, werd het buitenland als laatste strohalm aangegrepen. De werkingsactie onder de Poolse militairen in Engeland en die onder de verplaatste personen in Duitsland waren de eerste pogingen in deze richting. Zij leverden echter niet voldoende arbeidskrachten op om in het tekort volledig te voorzien. Eind 1948 werd een derde buitenlandse werkingsactie gestart en wel onder de boeren- en bosarbeiders van Noord-Italië, waar

„O sole mio . . .” tokkelt postsleper Ferruccio Rossin op zijn mandoline, en hij is met zijn hart in het zonnige Zuiden. Niet zo welluidend is de roffel, waarmee postsleper Tarcisio Andrich hieronder de afbouwhamer in de kool drijft.

WE zal zeggen wat postsleper Harie Douven van Staatsmijn Emma vindt van zijn kompel Antonio Valentino Santarossa uit Pordenone in Udine, van Luigi Del Monego uit Allesch en Aldo Mastellotto uit Melforra. En wat betekenen Alladino Curti uit Gosaldo en Pietro Paternoster uit Isola Vicentina in Belluno voor houwer Sjeng Systermans van Staatsmijn Wilhelmina? Harie Douven en Sjeng Systermans zijn rasechte Limburgers, die het onvervalste dialect van hun dorp spreken als de besten, doch voor wie die onstuitbare Italiaanse „mondmuusik” gelijk staat met het vreemdste koeterwaals. Het taalverschil is een onoverkomelijker struikelsblok in het verkeer tussen onze Limburgse mijnwerkers en hun Italiaanse collega's, die sedert begin 1949 in ons mijnbedrijf werkzaam zijn.

Het tekort aan ondergronders was een van de moeilijkste problemen, waarmee men in ons mijnbedrijf in de na-oorlogse jaren had te kampen. Talloze acties zijn na de bevrijding gevoerd met het doel de ondergrondse bezetting van

Absence is Essence

- **Italians came as first (70 years ago) but are almost invisible in the Dutch public arena**
- **Dutch migration policy:**
  - a. **60's and 70's: no migration policy – church and welfare associations - problems and struggles**
  - b. **80's: integration policy - along the pillarization structure – maintenance of own identity – multicultural society**
  - c. **90's: allochthonous policy – target policy - Italians no 'allochthonous' → no support**
- **A silent group, no problems → success story**
- **The Italians disappear... but absence became essence for us.**
- **We started to fill the gap.**

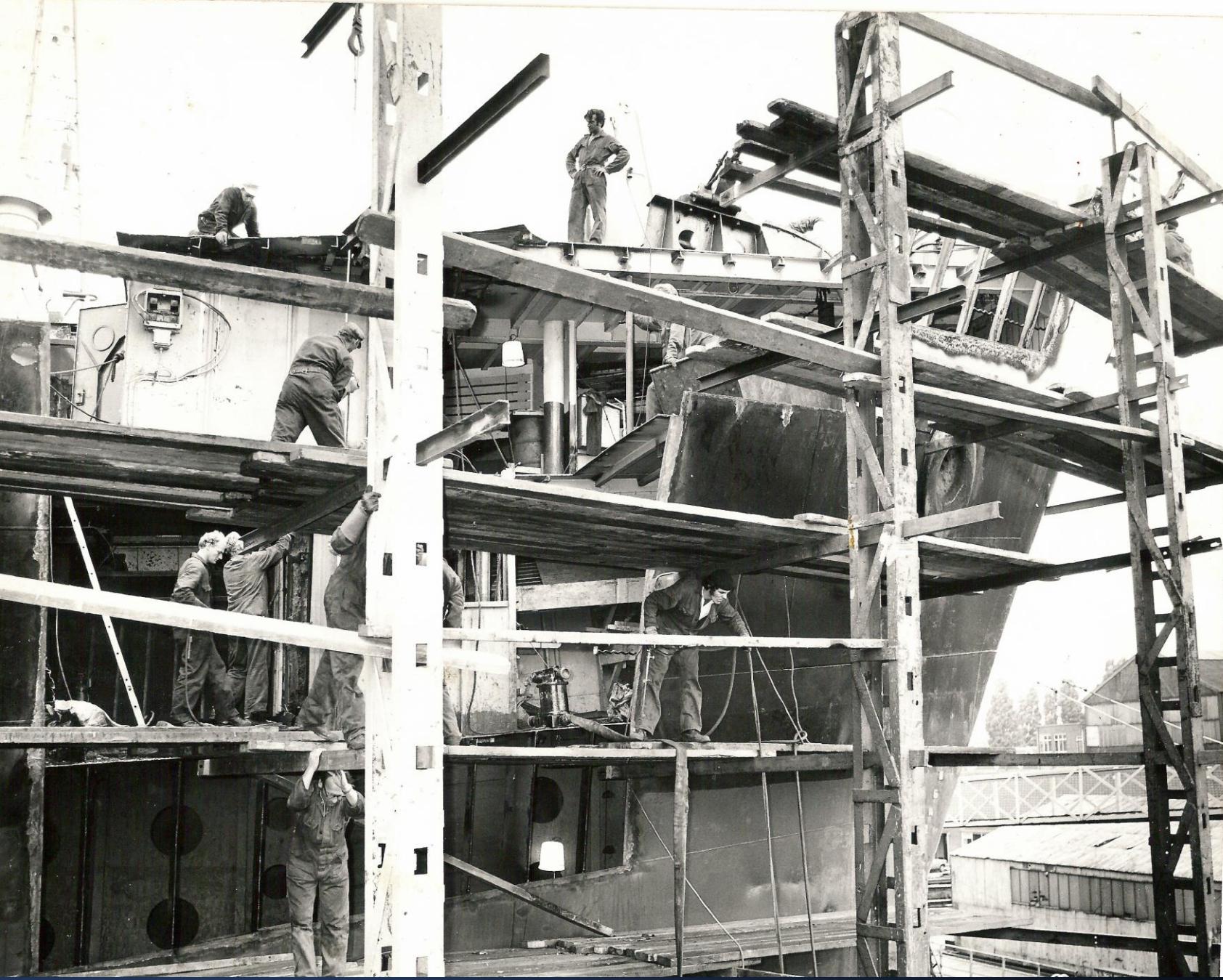

Assenza Essenza

- **Italiani arrivano per primi (70 anni fa) ma quasi invisibili nell'immaginario collettivo**
- **Politica immigrazione olandese:**
  - a. **Anni '60 e '70: nessuna politica specifica – chiesa e associazioni di assistenza – problemi e conflitti**
  - b. **Fine anni '70 e anni 80: politica di integrazione – struttura sociale pilarizzata (blocchi di pensiero e interessi) – mantenimento identità lingua e cultura – società multiculturale**
  - c. **Anni 90: politica mirata solo agli 'alloctoni' – Italiani non 'alloctoni' → no support**
- **Gruppo silente, nessun problema evidente → success story**
- **Gli italiani spariscono dai radar governo...**
- **Inizia il nostro lavoro: riempire i vuoti**

De Spaghettiflat, little Italy in the polder 2007-2009

PROJECT/PROGETTO
Documentary film
Book
Web expo

Documentario
Libro
Expo online

De Spaghettiflat. Little Italy in the polder

LINK!: [documento](#)
<https://bit.ly/2SGxmsU>

De Spaghettiflat: Little Italy in de polder

DE SPAGHETTIFLAT: LITTLE ITALY IN DE POLDER (11) | TIJDSPERIODEN | KUKEN (9) | VERHALEN (0) | VOLLEDIGE TEKST (2) | LINKS, BOEKEN EN ARTIKelen (2) | [VOEG ZELF VERHALEN, FOTO'S OF FILmpjes TOE](#)

IN HET KORT In de jaren '60 kregen ongeveer 30 Italiaanse families huisvesting van hun werkgever Amsterdamse Droogdok Maatschappij (ADM) in Poelenburg in Zaandam. De flat waarin de meeste Italianen terechtkwamen, werd al snel de 'Spaghettiflat' genoemd. In 2010

zal de flat gesloopt worden. Documentairemaakster en journaliste Daniela Tasca legde de kleurrijke geschiedenis van de bewoners van de Spaghettiflat vast in een boek. Daarnaast maakte ze samen met Tonino Boniotti een documentaire over de Italiaanse gastarbeiders en hun nakomelingen.

Trefwoorden: De Spaghettiflat: Little Italy in de polder

Vind ik leuk 0

Tekst

Aantallen Italiaanse werknelmers

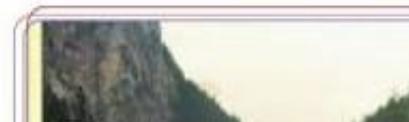
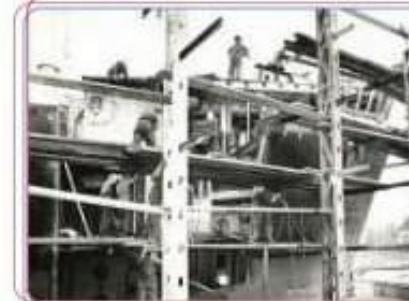
Het is niet exact duidelijk hoeveel Italianen er indertijd bij de ADM werkten.

Tekst

Werken bij de Amsterdamsche Droogdokmaatschappij

De Amsterdamsche Droogdokmaatschappij (ADM) werd in 1877 opgericht. Het bedrijf vestigde zich aan een voormalige baggerplaats ten noorden van het IJ.

AMSTERDAMSCHÉ DROOGDOKMAATSCHAPPIJ NV.
Amsterdamse Droogdok-, Machine- en Fabriek- en Gemaalbedrijven te Amsterdam
Naar de Bouw der Nieuwe Waterweg.

National Archives Den Hague 2010-2011

1001 Italians at the National Archives Den Hague

'Ze gaven je hier een kans, wat in je eigen land niet gebeurde. Dat is het mooiste van Nederland. Ik had op mijn 22e nog nooit echt gewerkt. Ik kan amper lezen en schrijven. Ik vroeg en ik werd geholpen.'

Vincenzo Pape

Vakbekwame, gezonde en ongehuwde Italianen gezocht.

'Het leven in ons dorpje op Sicilië was niet gemakkelijk. Als je iets wilde bereiken en je positie wilde verbeteren dan ging je emigreren.'

Gino Scialo

...maar wie wondt van een normaal. Het

gaf geen enkele voorlichting. Alles wat werd verteld door anderen, dat voor niemand oengenomen. Ik kreeg alleen maar verhalen'

Gino Scialo

- Kick off in 2010
- 50 years immigration in NL
- Collaboration with mainstream entities

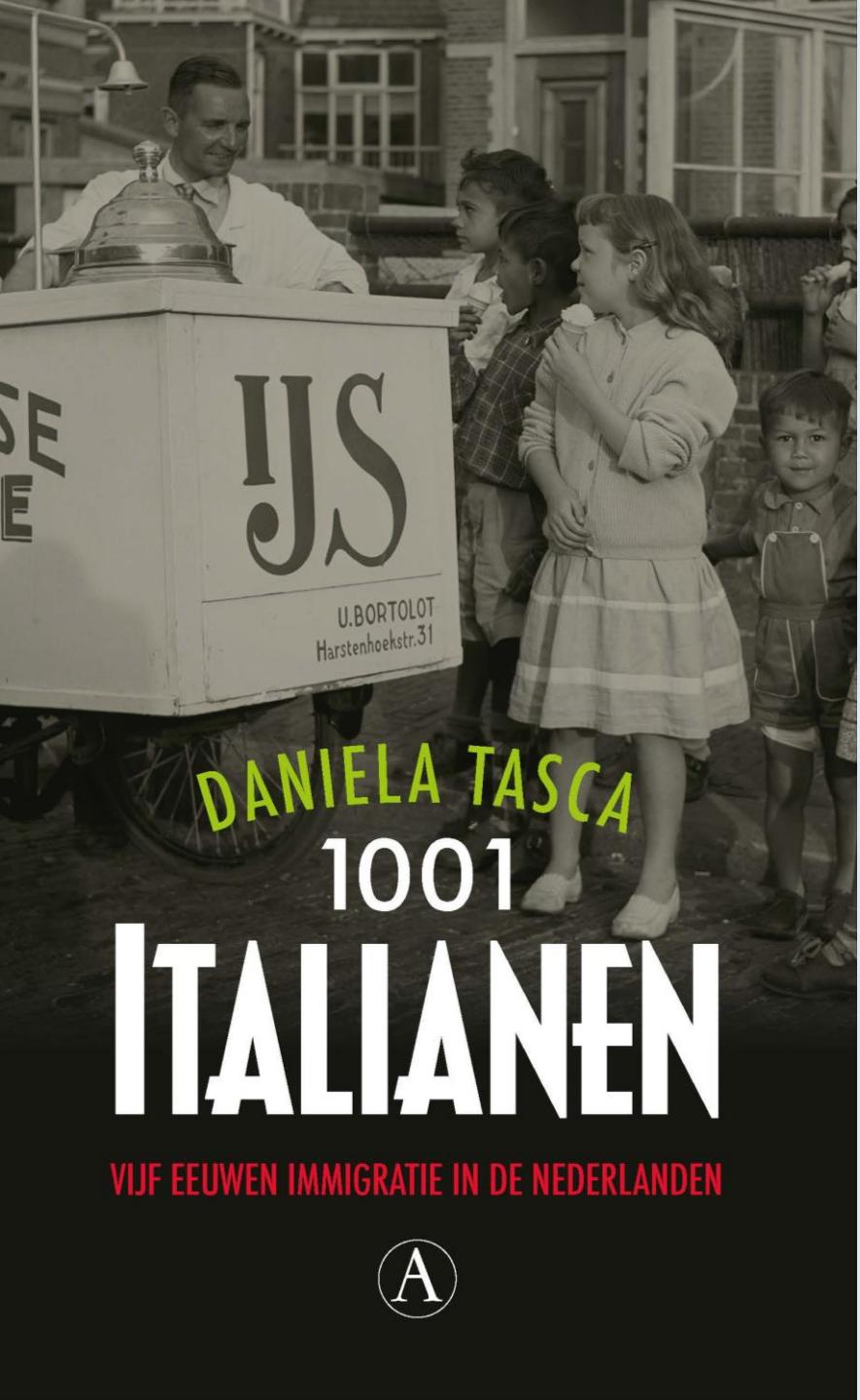
A place in the heart of the Dutch society and history

DIGGING DEEPER AND WIDER IN HISTORY

- From 50 to 500 (700!) years Italian presence in the NL
- Archipelago of groups
- Bankers, engineers, architects, financers, merchants, (religious) refugees, stucco masters, barometers makers, chimney sweepers, terrazzo masters, ice cream makers, scientists, artists, miners, labor workers, (exchange) students, expats, new economic migrants, transmigrants.
- Niche market and monopoly position
- Facts already there but not inserted in a narrative

APPROFONDIRE E AMPLIARE LA RICERCA STORICA

- Da 50 a 500 (700!) anni di presenza italiana in NL
- Arcipelago di gruppi
- Banchieri, ingegneri (militari), architetti, finazieri, mercanti, rifugiati, maestri stuccatori, costruttori di strumenti, spazzacamini, terrazzieri e mosaicisti, gelatieri, scienziati, artisti, minatori, operai, (exchange) studenti, expats, nuovi migranti, transmigranti
- Conquista nicchia di mercato e acquisizione monopolio
- Fatti da acquisire o non inseriti in una narrazione

The Middle Ages

Bankers 'Lombards'
since 1284 in Delft

Lommerd
(pawnshop
loan office)

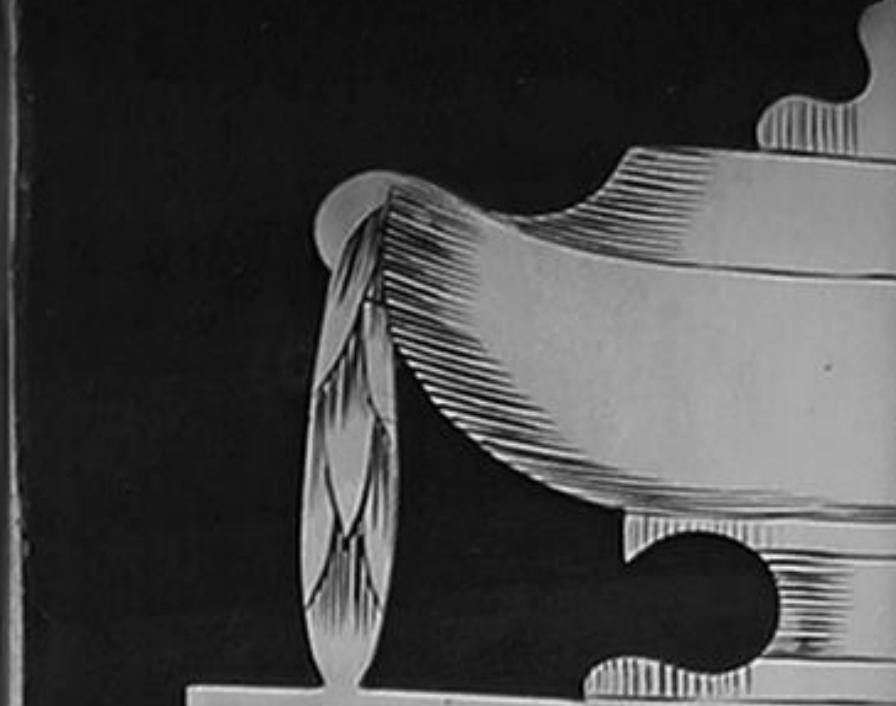
XVI century - Renaissance style – Fort Rammekens

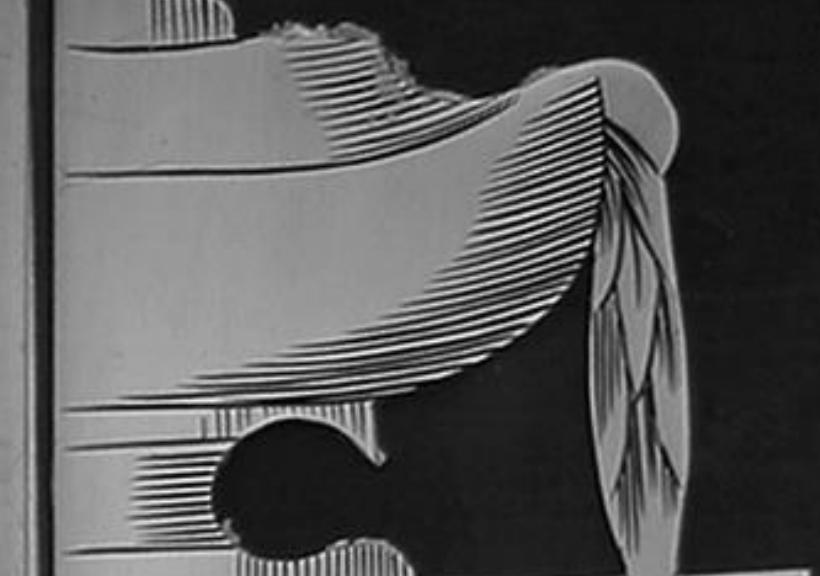
XVII century - Stucco

XXVIII century - Architect Jan Giudici - Schiedam

Bianchi & Comp.
3 Engelse

Feit Amfteroam
3 Rhynl: Duimen

XVIII century - Instrument makers

XVIII century - Chimney sweepers

XIX century - Terrazzo and mosaico

XX century – Ice cream makers

IJSZUSTERS - ICE CREAM SISTERS – LE SORELLE DEL GELATO

trailer documentary film

[LINK!](https://vimeo.com/51215794) <https://vimeo.com/51215794>

Lucchesi:
Three generations ice cream makers from Tuscany
Tre generazioni di gelatieri toscani

Eindhoven, city of technology innovation and design

Generazione Erasmus

MADE BY ITALIANS
Erasmus generatio

ANTONIO LOTTÀ
Via università in Parigi, Milaan, Londen, Cambridge en Colchester komt Antonio Lottà in oktober 2010 in Eindhoven aanreken. De Italiaan komt daarbij door middel van scouting. Weinig Nederlanders ambieeren namelijk een carrière binnen de techniek. Toch moet hij een lange en strenge procedure voor Lottà aangenomen bij de TU/e als professor. Om zijn carrière te beschermen. Lottà kiest definitief voor het buitenlandse pad omdat er meer mogelijkheden zijn. Milaan heeft datzelfde waardoor dat er geen plaats voor hem zal zijn. Sinnen een Italiaans professor stelt als hij in de Italiaanse politiek kan worden aan de ladder beginnen. Lottà, afkomstig van Sicilië, heeft een achtergrond van betrekkelijk oud.

Zo bestuilen in Nederland de trouw en de huwelijksstoet te geven, west beide families in Italië een moeilijk te begrijpen bisschopschap vinden. Op 10 juni 2011 houdt Lottà aan de TU/e zijn inaugurele rede.

Heel YouTube door een 40 jaar oud trechtertje

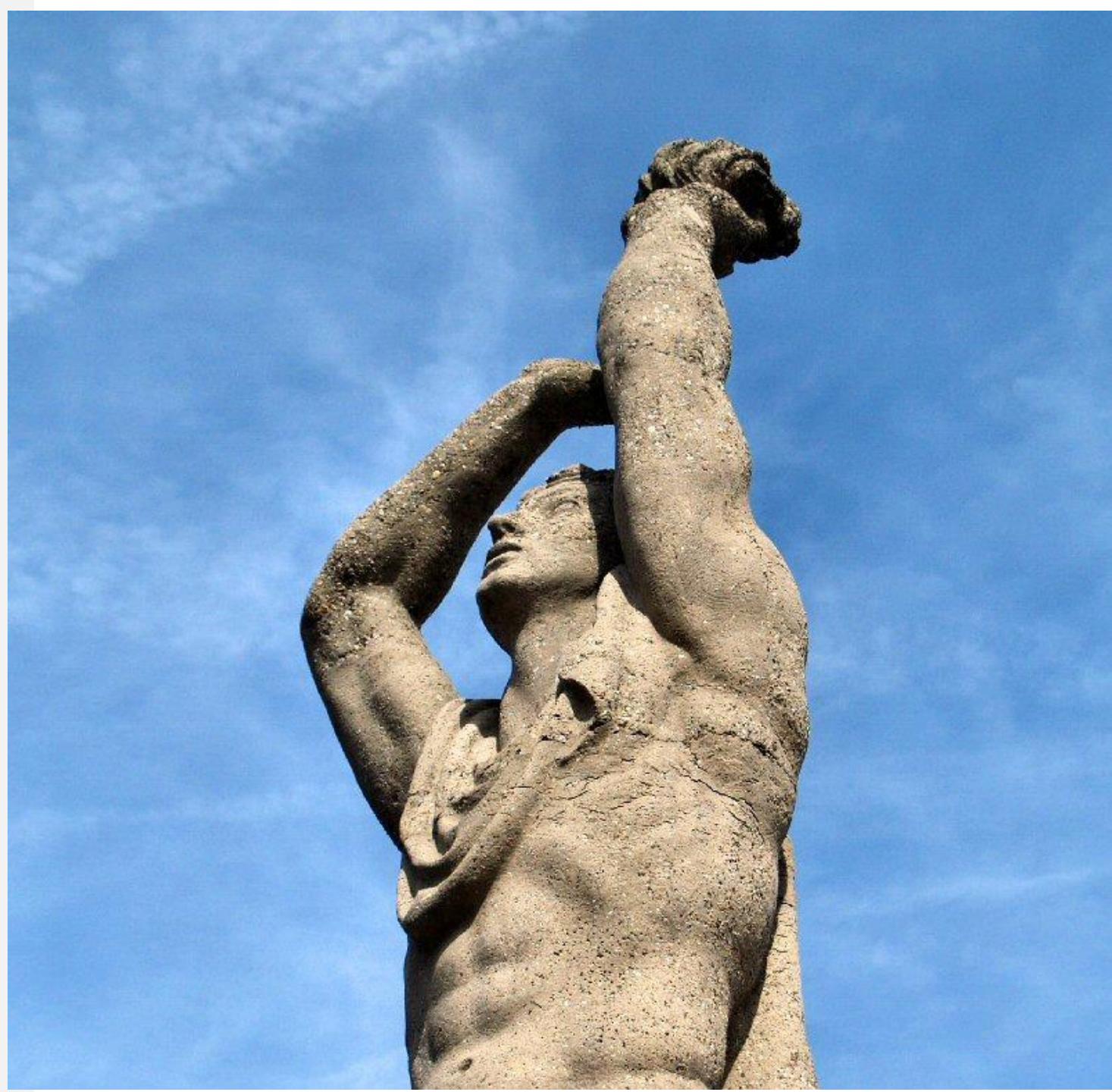
PATTY STABILE
Sinds maart 2009 werkt Patty Stabile als onderzoeker aan de TU/e. Na haar universitaire studie in Bern promoveerde ze aan de Universiteit van Le Locle. De uit Puglia afkomstige Stabile ziet na haar promotie geen doorgroeimogelijkheden meer in Nederland en probeert zich te bewijzen ontwikkelend vindt ze daarmee wel in Eindhoven. Patty werkt met haar Italiaanse collega's in Eindhoven en is in verwachting van het eerste kind. Over een paar weken neemt de aantasting van Patty Stabile afloopt, zal blijken of het gezin in Nederland kan blijven.

A powerful
lesson
of the past

La lezione del
passato

WWII a complicated history

- Untold (hi)story
- Friend and enemy
- Double loyalty
- Indoctrination
- Antifascism and Resistance: Mario Montessori jr., Fred Carasso, Ennio Talamini

La seconda guerra mondiale Una storia complicata

- Una storia ignota
- Amici e nemici
- Conflitto di lealta
- Indottrinazione
- Antifascismo e Resistenza: Mario Montessori jr., Fred Carasso, Ennio Talamini

LESSONS

- a. Lesson from the past
- b. The historical description and documentation enhances a detailed and precise image of the Italians: facts, real/direct stories/experiences (*history from below - storia dal basso*);
- c. The description serves as a factual base for reflection, discussion and dialogue
- d. The historical perspective and description enhances a cultural consciousness and a sense of self respect
- e. The lessons regarding the Italians can inspire and comfort other different groups of people, f.i. refugees or the so called new economic migrants, or even people feeling ‘displaced’ for other kind of reasons than migration.

Lezioni

- a. Lezioni del passato
- b. La descrizione e la documentazione storica favoriscono un'immagine dettagliata degli Italiani, tramite fatti, testimonianze dirette: *storia dal basso*
- c. La descrizione offre una base concreta di riflessione, confronto, dialogo
- d. La prospettiva e descrizione storica favoriscono coscienza culturale e senso di autostima
- e. Le lezioni sugli italiani sono di ispirazione e conforto anche per altri gruppi, rifugiati, migranti o altre persone 'sradicate' per cause diverse da migrazione

**KNOWLEDGE
= POWER**

*Filling the
gap...*

A casus 'conclusus', in time,
a completed integration
process

Strategic allies in
mainstream media and
organizations

A case study with a strong
symbolic and theoretical
value on
double loyalty and pluriform
and conflicted identity

**CONOSCENZA
= POTERE**

*Riempire i
vuoti...*

Un casus ‘conclusus’
nel tempo, un percorso
di integrazione
completato

Alleanze strategiche
con organizzazioni e
media canonici

Un caso di studio dal
valore simbolico e
teorico sui temi
dell’identità pluriforme
e conflittuale

For a more inclusive narrative on (migration) history

- The ‘militant’ path of Culturissima Foundation
- Ongoing discussion and dialogue with Dutch institutions and mainstream organizations
- Countering the Dutch ‘policy of the big numbers’: in an inclusive society every single voice has to be heard

Per una narrazione inclusiva della storia/ migrazione

- Il cammino ‘militante’ della fondazione Culturissima
- Discussione, interventi e dialogo costante con la società olandese
- Contrasto alla ‘politica dei numeri’ tuttora vigente: in una società inclusiva ogni singola voce deve essere ascoltata

Tug-of-war, the 'integration game'?
Tiro alla fune, il gioco dell'integrazione?

The valorization of the memory of the Italian immigration in the Netherlands through the media.

Filling the gap

by Daniela Tasca
Culturissima Foundation
Amsterdam

- This presentation is made for the Sliding Doors project
- Presentazione realizzata per il progetto Sliding Doors
- Co-funded by the Europe for Citizens programme of the European Union
- Co-finanziato dal programma Europe for Citizen dell'Unione Europea

Sliding Doors